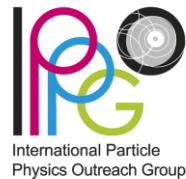

Particle Therapy Masterclass

Initiated by:

Yiota Foka (Coordinator - CERN, IPPOG), Niklas Wahl (DKFZ), Hans-Peter Wieser (DKFZ, LMU), Christian Graeff (GSI)

1. Intensyvus dalelių terapijos kursas

Skaidres išvertė:

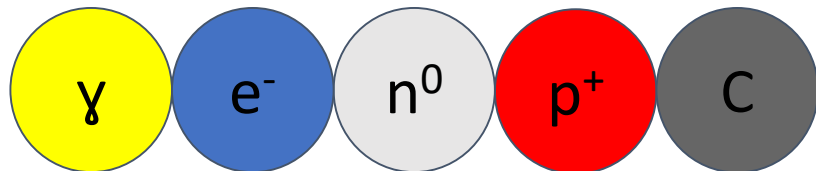
Dr. Benas Gabrielis Urbonavičius

Slides by:

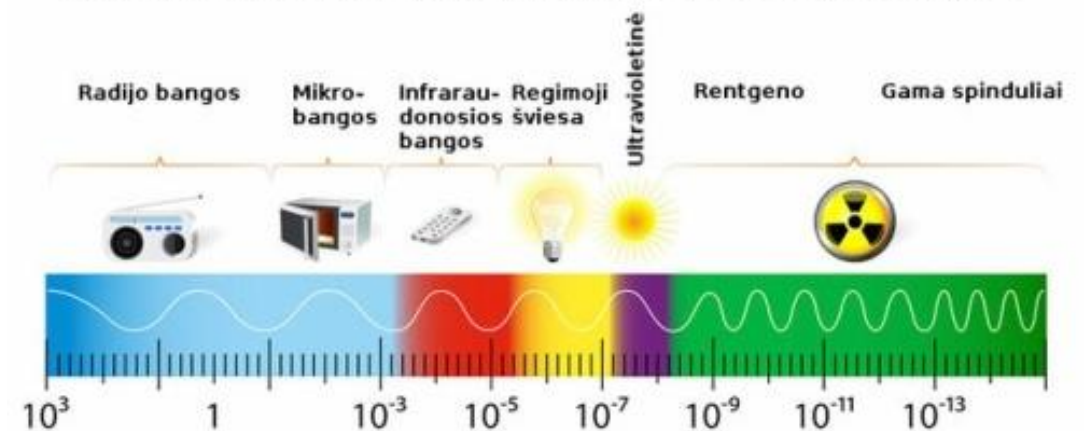
Viridiana Badillo (FI-UNAM)
Enrique Sánchez (FI-UNAM)
Aris Mamaras (AUPh)
Martina Palkowitsch (DKFZ)
Niklas Wahl (DKFZ)
Yiota Foka (IPPOG, CERN)

1. Kas yra spindulinė terapija?

- jonizuojančią spinduliuotę naudoja DNR pažeisti vėžines ląsteles
- jo tikslas yra sunaikinti arba „kontroliuoti“ vėžines ląsteles ir tuo pačiu išsaugoti sveikas ląsteles
- naudojamos skirtingos apšvitos sąlygos:
  - įprastinė spindulinė terapija
    - elektronai
    - fotonai
  - dalelių terapija
    - hadronai: daugiausia protonai, taip pat galimi neutronai
    - Jonai: daugiausia anglies jonai

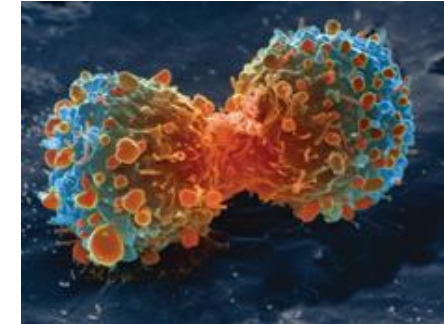

ELEKTROMAGNETINIS SPEKTRAS

2. Vėžys

- Nekontroliuojamas ląstelių dauginimasis ir augimas
- Vėžys gali išplisti į skirtingas kūno vietas
- Virš 100 skirtingų rūšių

[2]

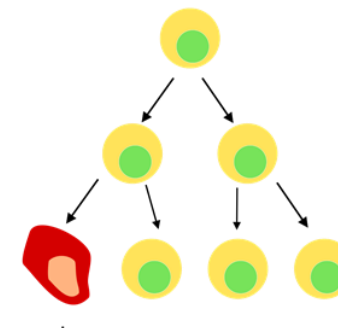
Plaučių vėžinės ląstelės dalinimosi metu

Vėžio formavimosi teorija:

(atsitiktinės) mutacijos vyksta greičiau nei natūrali ląstelių mirtis
→ ląstelės turi būti pašalintos (nužudytos) rankiniu būdu

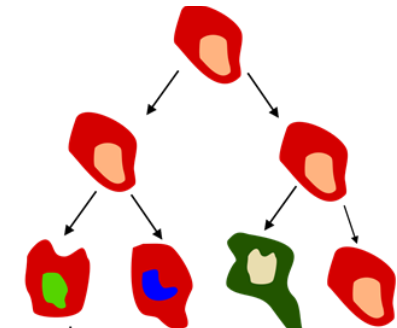
sveikos ląstelės vs. vėžinės ląstelės

Normalus ląstelių dalijimasis

ląstelės mirtis

Vėžinių ląstelių dalijimasis

Nevaldomas dalijimasis ir mutacijos

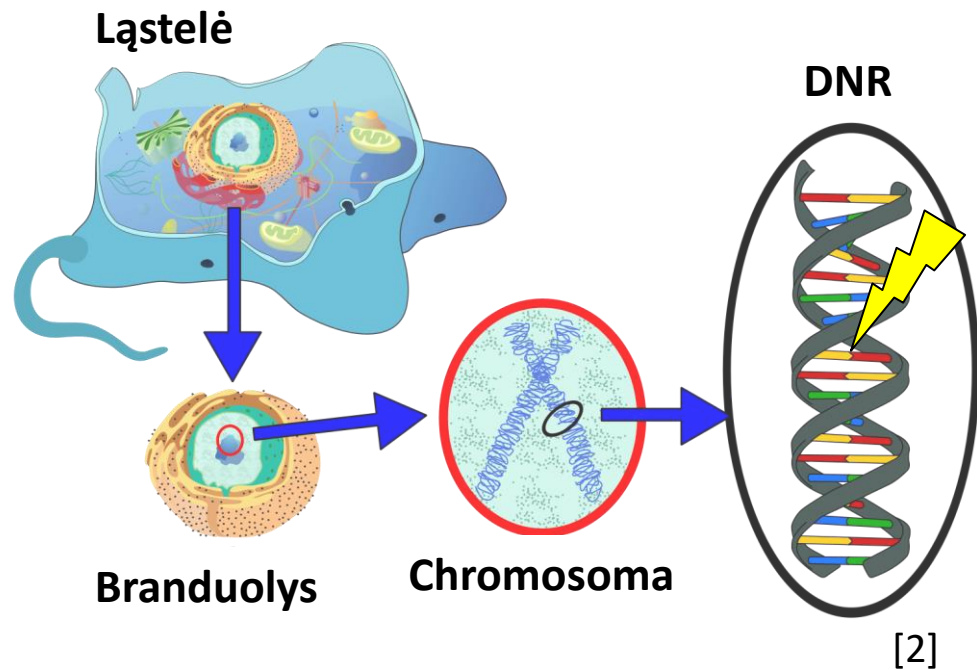
[1]

[1] Garak76, Suhadi Jorhaa'ir (https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Zellteilung_normal_im_Gegensatz_zu_Krebs.svg), „Zellteilung normal im Gegensatz zu Krebs“

[2] fineartamerica - Lung Cancer Cell Division. - Accessed from <https://fineartamerica.com/featured/lung-cancer-cell-division-sem-steve-gschmeissner.html?product=metal-print> on 12.02.2021. Lettering was adapted.

3. Radioterapija - biologija

> 50% vidų onkologinių ligonių gydomi spinduline terapija[1]

Fizikinė fazė: 10^{-18} iki 10^{-14} s

Sąveika tarp jonizuojančios spinduliuotės ir ląstelių atomų

Cheminė fazė: 1ms iki ~ min

Reaktyvūs radikalai chemiškai sąveikauja su molekulėmis ląstelėje ir keičia jų cheminę sudėtį

Biologinė fazė: 1s iki metų

Ląstelių mirtis, organizmo funkcijų pakitimai

[1] Atun R. Jaffray et. al, Expanding global access to radiotherapy. Lancet Oncol., 2015

[2] Sponk, Tryphon, Magnus Manske, User:Dietzel65, LadyofHats (Mariana Ruiz), Radio89 (https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Eukaryote_DNA-en.svg), „Eukaryote DNA-en“, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/legalcode>

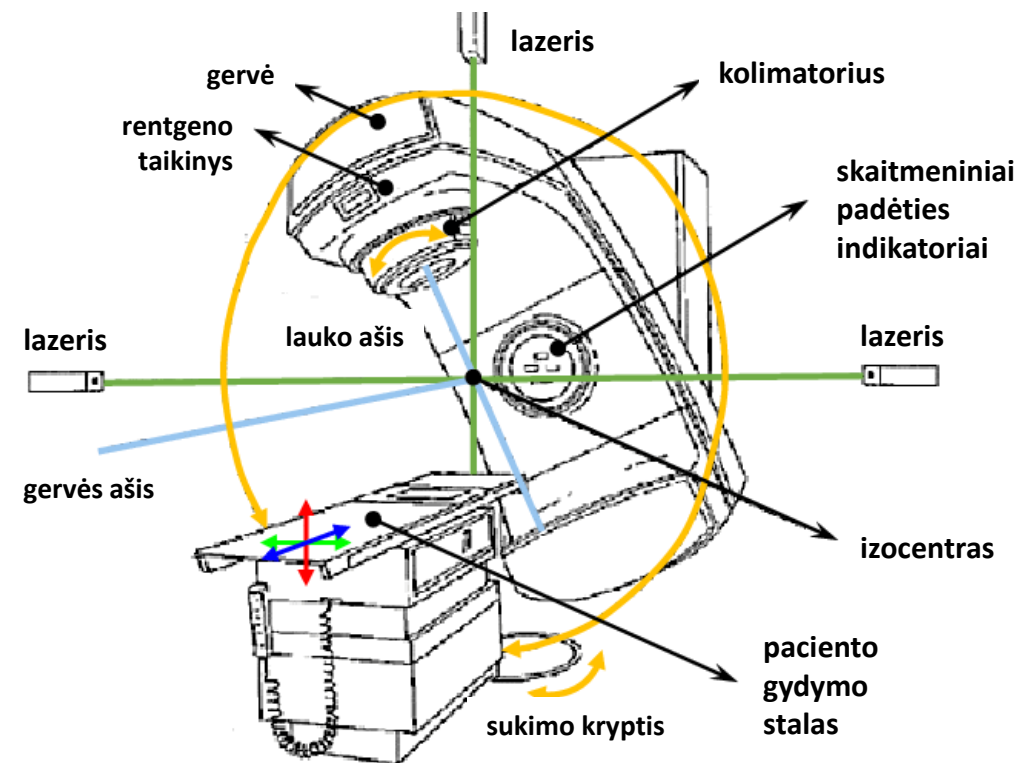
4. Klasikinė spindulinė terapija

- Naudojami foto: neturi masės ir elektrinio krūvi juda šviesos greičiu
- Nėra įgreitinimo, tačiau galima valdyti energiją

Kaip sugeneruoti? Galime greitinti elektronus!

- Įgreitinti elektronai pataiko į taikinį
- Elektronai prarandą energiją kaip “bremsstrahl” **didelės energijos fotonus**

- gervė: judina spinduliuotės šaltinį aplink pacientą
- lova: suka pacientą

[1]

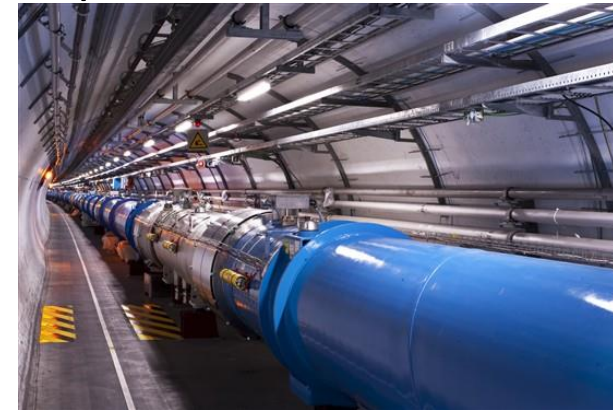
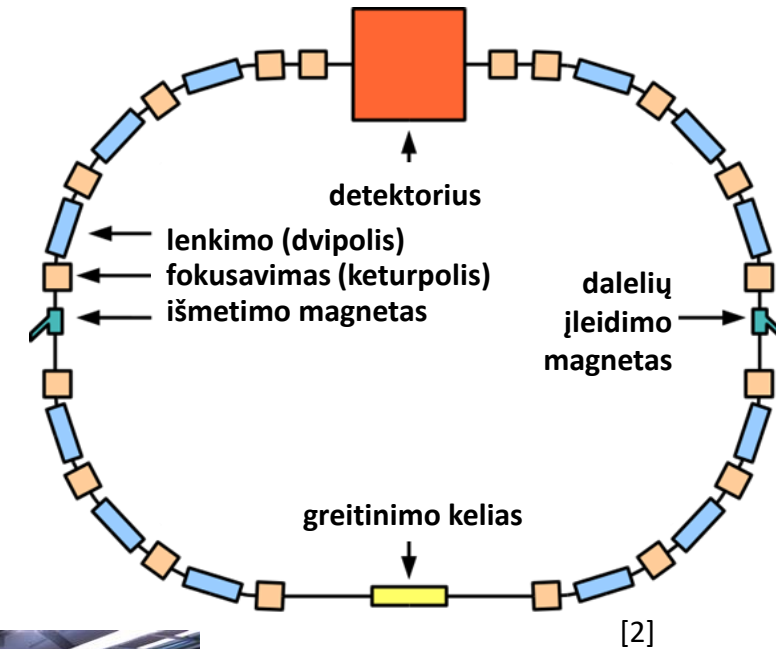
[1] ResearchGate – Schematic depiction of a linear accelerator (LINAC) used in External Beam Radiation. Accessed from https://www.researchgate.net/figure/Schematic-depiction-of-a-linear-accelerator-LINAC-used-in-External-Beam-Radiation_fig1_334378462.

5. Dalelių terapija – dalelių greitintuvas

Kaip galime generuoti didelės energijos protonus ir jonus?

- greitinimas elektriniu lauku
- Tiesinis arba **žiedinis greitintuvas** (priklausomai nuo reikalingos energijos)
→ pvz. Dydisis Hadronų Greitintuvas LHC (CERN)
- kuo didesnė dalelės masė, tuo didesnės energijos ir greitintuvo reikia greitinimui
- dideli ir brangūs greintituvai

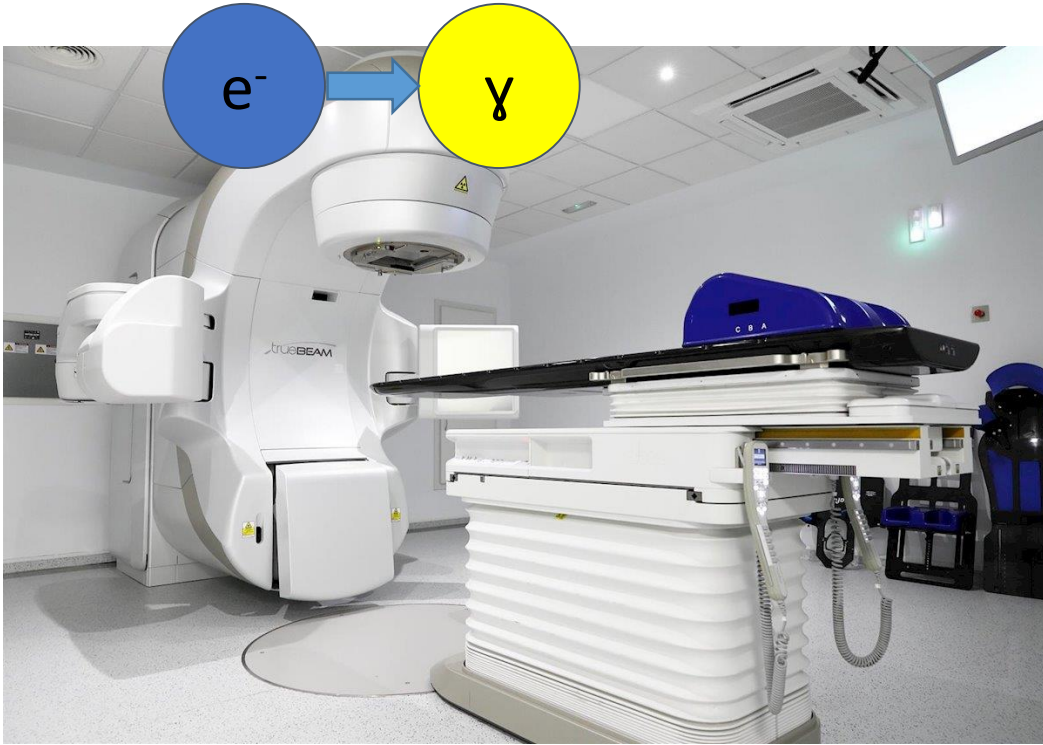
[1]

[2]

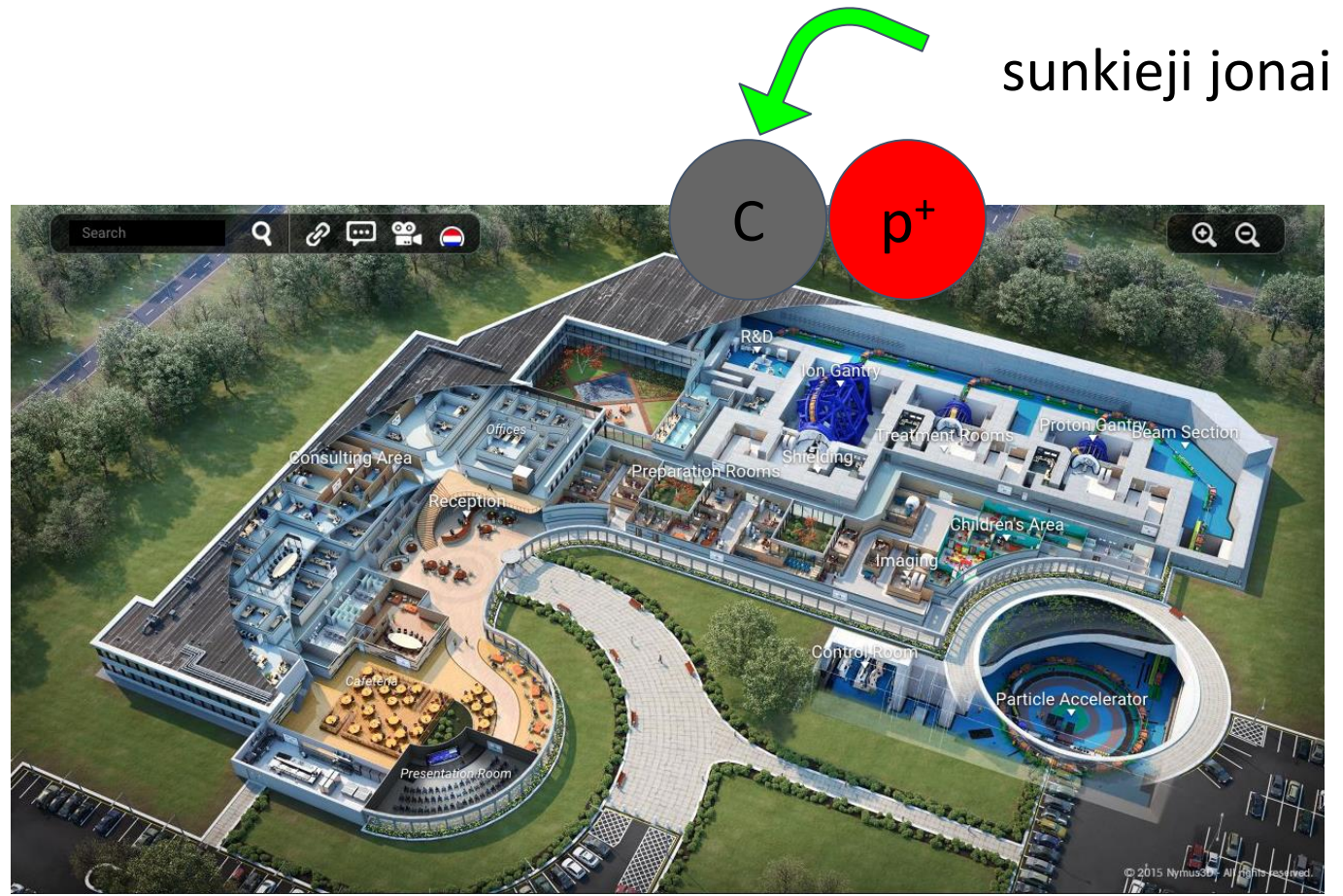
[1] Maximilien Brice (https://commons.wikimedia.org/wiki/File:CERN_LHC.jpg), <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>

[2] No machine-readable author provided. Florian DO assumed (based on copyright claims). (https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Storage_ring_de.svg), „Storage ring de“, lettering was adapted, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/legalcode>

6. Įranga

LINAC – linijinis greitintuvas
\$\$\$

Žiedinis greitintuvas
\$\$\$\$\$\$

6. Įranga

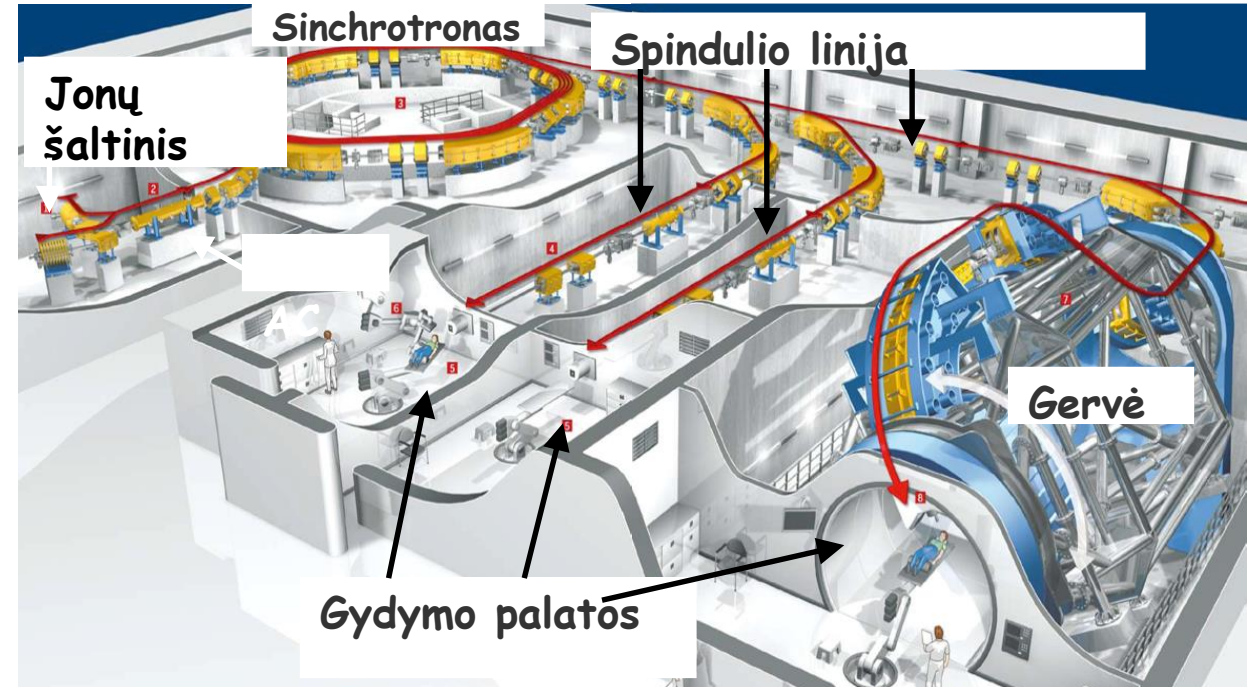
Visi gydymo dalelėmis centrai turi stacionarias jonų linijas.

Kai kurie turi judančias gerves (dažnai su protonais, bet tik dvi pasaulyje su anglies jonais)

Atskaitos taškas dažniausiai perkeliamas į vežinio darinio centrą (izocentrą)

Meistriškumo pamokoje dirbsime su judančia gerve

Heidelberg jonų terapijos centras (HIT)

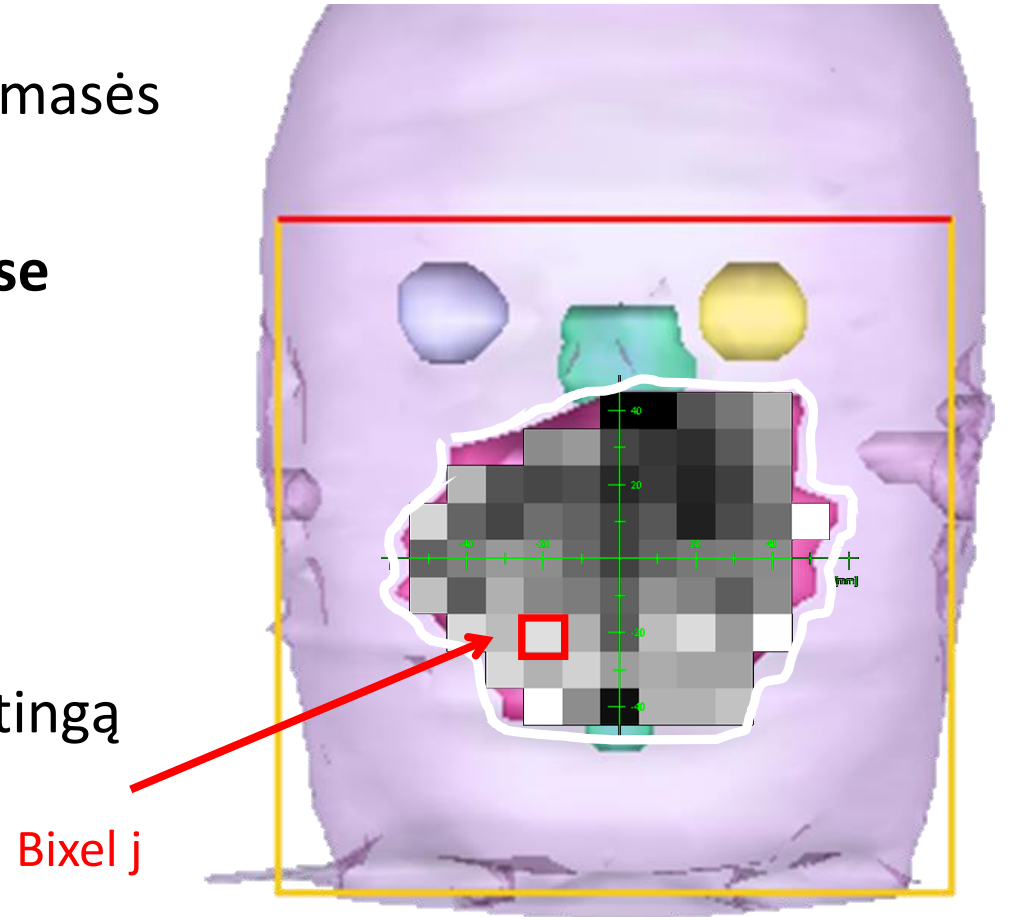
[1]

[1] Universitätsklinikum Heidelberg – HIT Broschüre - HIT Ionentherapieanlage. Accessed from https://www.klinikum.uni-heidelberg.de/fileadmin/hit/dokumente/HIT_Broschuere.pdf on 12.02.2021

7. Svarbiausios koncepcijos

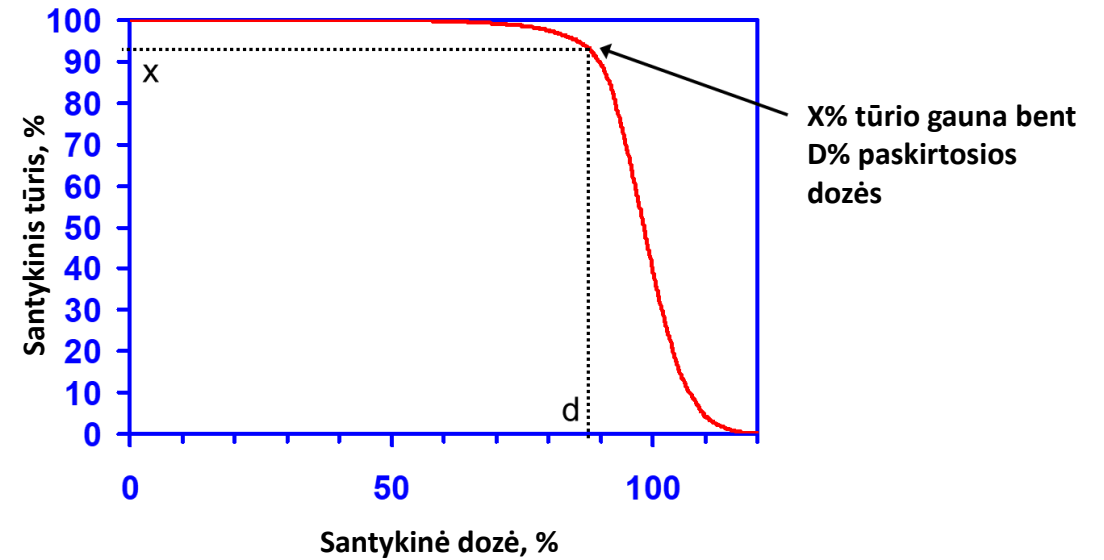
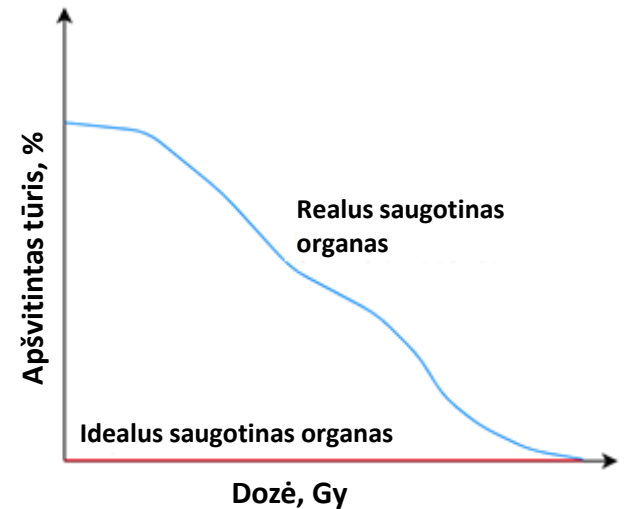
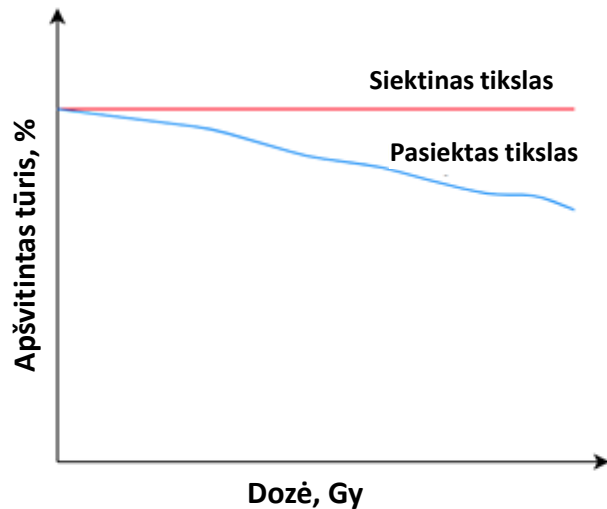
- **Sugertoji dozė:** Spinduliuotės energija tenkanti masės vienetui. Matuojama grėjais ($1 \text{ J/kg} = 1 \text{ Gy}$).
- **Moduliuoto intensyvumo fotonai pieštukiniuose laukuose:**
Pieštukiniai laukai formuoja “pikslius” lauko skerspjuvyje (arba bendrame fluence)
= “bixel” (**B**eam (laukas) + **P**ixel)
Kiekvienam pieštukiniam laukui suteikiame skirtingą svorį (daugiau/mažiau fotonų)

7. Svarbiausios koncepcijos

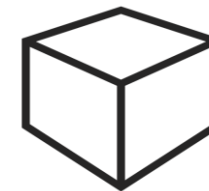
- **DVH:** dozės-tūrio histogrma.

Idealiu atveju apšvitinamas tik vėžinis darinys apsaugant aplinkinius organus.

7. Svarbiausios koncepcijos

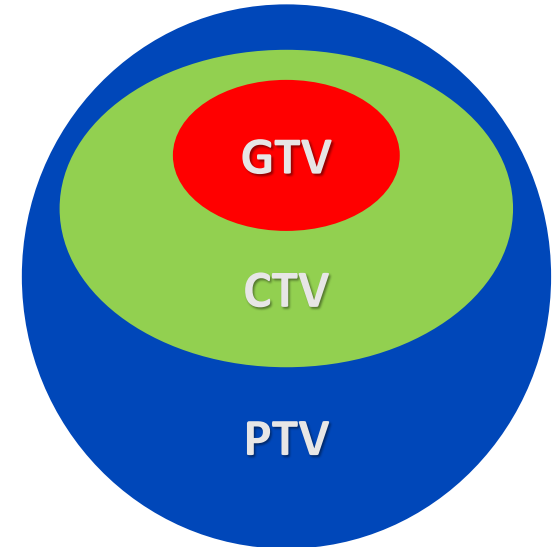
- **RBE:** Santykinis biologinis efektyvumas. Dydis naudojamas vienos spinduliuotės rūšies (pvz. dalelių) palyginimui su atramine spinduliuotės rūšimi (pvz. fotonais) pagal jų biologinį efektyvumą (sukeltą biologinę žalą).
- **Voxel:** tūrinis taškas (pikselis). Vokselis – tūrio elementas). Yra mažiausias elementas nagrinėjant tūrinius objektus.
- **VOI:** nagrinėjamas tūris
- **OAR:** organas galimai gausiantis apšvitą.

7. Svarbiausios koncepcijos

- **Apibrėžtas taikinio tūris (GTV).**
  - Vėžinis tūris matomas vaizduose.
- **Klinikinis taikinio tūris (CTV).**
  - Tūris apimantis GTV bei tūris kuriame galimos vaizduose nematomos vėžinės ląstelės
- **Planuojamas taikinio tūris (PTV).**
  - Apima GTV ir CTV bei papildomą tūrinę atsargą dėl apšvitos neapibrėžčių.

Esame
pasiruošę
tolesniam
žingsniui!

atsidarykite bylą
"2_matRad"

